

Швець В. В.,

*кандидат психологічних наук,
здобувач вищої освіти ступеня доктора наук
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного університету*

ТВОРИ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МОЛОДІ

Анотація. У статті розкрито важливість здійснення психологічного аналізу творів світової літератури та надбань власного народу у контексті звернення до біблійних мотивів. Метою статті є дослідити спосіб поетичного зображення поетами та митцями слова Законів Божих, що стало надбанням людства.

Ключові слова: педагогіка, Старий Заповіт, ментальне здоров'я, стійкість, молодь, виховання.

Shvets V. Works of world literature as a tool for influencing the formation of psychological resilience of young people

Summary. The article reveals the importance of psychological analysis of the works of world literature and the achievements of our own people in the context of reference to biblical motifs. The purpose of the article is to study the way poets and artists portray the word of God's Laws, which has become the property of mankind.

Key words: pedagogy, Old Testament, mental health, resilience, youth, education.

Психолого-педагогічні проблеми виховання особистості в умовах здійснення освітнього процесу формують нові виклики філософсько-соціологічного спрямування. Знання про міфотворчу та етнологічну спадщину власного народу чи представників інших країн в системі освіти втрачають значення у ментальних репрезентаціях молоді. Уроки літератури сприймаються здобувачами освіти як непотрібний або легкий предмет, на якому необхідно переказати прочитану чи почуту «казочку». Змістовне наповнення та символізм, що закладений у творах літератури лишається поза увагою значної кількості молоді. Дитина відвідує заклад освіти без розуміння, слухає, проте не чує, зрікається надбань предків силу кількох важливих об'єктивних для неї причин: *скута в дитячому тілі душа не здатна осягнути всіх знань без набутого досвіду; досвід роду формує власну систему цінностей, яка*

не відповідає нормам, описаним у книгах; спостереження сприймається дитиною як калейдоскоп подій. Відсутність духовного виховання, заснованого на аналізі творчів світової чи вітчизняної літератури, неможливість цитування та роз'яснення дитині книг Святого Письма духовними наставниками, сліпа віра батьків у правильність вчинків та потреба відповідати певним нормам моралі чи поведінки стимулюють зниження рівня духовної просвіти та психологічної стійкості молоді.

Народна казка, міфи Давньої Греції, казки Братів Грімм, поетична творчість Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, П. Грабовського, П. Куліша, Ю. Федьковича, Л. Костенко та інших літературних діячів вивчаються з позиції приналежності до школи, літературної течії, впливу символізму на читача, особливостей літературної мови, біблійних мотивів. Дослідження притч про блудного сина, морально-етичний зміст творів, вплив вчинків на життя людини, заклики до пробудження можна знайти у дослідженнях вчених, на сторінках текстів для шкільних творів, [1], [2], [3], [4], [5], проте сам сенс, закладений митцем лишається поза увагою молоді. Так, вислови Г. Сковороди, наведені у статті [6], педагоги називають крилатими фразами, проте не зазначають, що походження даних висловів сягає II–III століття до н.е, як елемент Старого Заповіту. Якщо порівняти поезію Т. Шевченка, міфи Давньої Греції, діяльність Г. Сковороди, то можна відмітити, що всі вони метафорично наповненні заповідями та принципами співіснування, описаними у Старому Заповіті.

Якщо проаналізувати міф «Деметра і Персефона» [3; 12–17], то з перших рядків тексту знаходимо приклади виховання, глибокий символізм образів та символів, основи цноти та правил побудови відносин між партнерами. Якщо звернутися лише до образів, то сич, на якого обернула Деметра слугу Аїда (Втор. 27: 2–19) уособлює біблійний символ (5 М. 14: 11–20), цей образ зустрічається і у інших книгах Біблії (Лев. 11: 17); (Втор. 14: 16), (Іс. 34:11). Сама ж назва птаха «сич» відображає етимологію слова, яке підкреслює як нічний спосіб життя птаха, так і сильний придих в голосі птаха. Гранат є символом полдючості, сили та вічності і цей образ є частим символом Біблійних книг: (Чис. 13:23), (Чис. 20:5), (Чол 1:12), (Втор. 8:8), (3 Цар. 7: 18,20). Маки також є уособленням нескінченності буття, дівочої краси, сну, отрути, оберегу від нечисої сили. Оскільки у Святе Письмо є уособленням лаконічності, чіткості і кожне слово відображає принципи світобудови, то приклад міфів греків є відповідним метафоричним поетичним аналогом. Кожен міф відображає заповіді, вміщує глибинне поетичне роз'яснення змісту книг Старого Заповіту та адаптований як до сприйняття дітьми молодшого шкільного віку, так і для широких верств населення. Варто зауважити, що передача

норм моралі та принципів виховання здавна передавалася усно, тому образність символу сприяла кращому запам'ятовуванню та передачі знань з покоління в покоління. Так, образно-символічна мова міфів, що стали надбанням Давньої Греції є лише одним із варіацій збереження духовних принципів, описаних в Біблії. Такий же принцип можна знайти у народних казках та поезії українських поетів та письменників. Їхня творчість та життєвий досвід дозволили створити образно-словесну мову, сповнену прикладів історії рідного краю та держави загалом, які підкріплюють істинність законів Божих. Автори та народні мислителі демонструють у своїх творах, що як тільки людина починає шукати собі ілюзорних ідолів для поклоніння, не дотримується дня суботнього для збереження заповідей, приписаних їй, забуває про своє рабство та довгий шлях виведення, вбиває, краде, лихословить чи здійснює наклеп, бажає добра ближнього, зневажає батьків, забуває про обіцянки свої, дає волю словам чи неправомірним діям, то життя людини та її родини зазнає змін. Коли людина зберігає свою віру та чистоту серця, то її життя сповнене захисту від неправдивих дій, ворогів, а сама людина отримує ресурс справитися з різними випробуваннями на своєму шляху. Принципи захисту людини Богом чітко розписані у книзі «Второзаконня» [2]. Аналіз притч цієї книги формує змістовне духовне наповнення особистості та дозволяє актуалізувати знання з історії, здійснити порівняльний аналіз розвитку та занепаду країн, які або зреклися принципів побудови міжособистісних відносин, розписаних у Старому Заповіті, або сформували викривлене сприйняття їх, позиціонуючи їх як ідеологію. За таким принципом можемо відмітити єврейський народ, який в основній масі поділяється на дві категорії: ортодоксальні, які не здатні до мімікронії та парафінують власне трактування норм, та ті, які зуміли адаптувати життя до умов зовнішнього світу, та зберегли свою віру та людяність по відношенню до інших народів. Звідси і виходить, що благословення та прокляття (Втор. 10:26–28) залежить від прийнятого людиною рішення. Ці заповіді знаходимо в тому ж міфі «Деметри і Персефона» на прикладі Деметри, яка пішла за покликом свого серця, відхилившись від шляху. Разом з тим, знаходимо твердження, що Деметра робила в підземному царстві не те, що їй заманулося (Втор. 12:8–25), а те, що було гідним її виховання, маючи глибоку покору (Втор. 13: 5–11).

Завдання педагога, окрім покладених на нього обов'язків, є іще й демонстрація ідеї, що не можна дійти фінішу, не пройшовши всього шляху; не можна дізнатися яка дорога є твоєю, якщо ти не ступив на жодну, проте дотримання правил і норм, які існують не одне століття, визначають яким буде цей шлях. Спрямування свого інтересу за соціальними нормами моди, примарними цінностями, актуалізація

емоційної сфери – це лише етап у житті людини, проте по завершенню життєвого шляху людина має не лише повернутися до норм роду, цінностей нації, а й примножувати їх і насаджувати, аби кожне нове покоління прагнуло зберігати їх у своєму серці та діяльності. Формування такої стійкості є важливим елементом ментального виховання молоді, перспективного планування розвитку країни та зміцнення підвалин педагогічного вчення. Важливими є не знання педагога, а вміння його донести мудрість книг, відкриття світла знань та запалення бажання жити за принципами успішного народу.

Список використаних джерел:

1. Біблійні мотиви та образи в творчості українських письменників 19-20 століть. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/referats/printit.php?tid=12467>
2. Второзаконня. URL: <https://bible-lessons.in.ua/bible/old/book05/gl01.html>
3. Гловацька К. І. Міфи Давньої Греції: Для серед. та ст. шк. віку / за ред. А. О. Білецького. Київ : Веселка, 1986. 239 с.
4. Грибан Г. Біблійні мотиви і пророцтво майбутнього у творчості Тараса Шевченка. URL: <http://surl.li/nirag>
5. Дитрів І. Жанр молитви у творчості поетів-«логосівців». URL: http://www.arhn-journal.in.ua/archive/14_2015/26.pdf
6. Калантаська Г. Українська література XIX століття : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2016. 237 с.
7. Найкращі цитати українських письменників. URL: <https://buki.com.ua/news/naikrashhi-citati-ukrayinskix-pismennikiv/>
8. Українські народні казки: для мол. та сер. шк. віку /за ред. Л. Ф. Дунаєвської. Київ : Веселка, 1990. 271 с.